

VLAŠTOVIČKO LEŤ, UŽ JE NA TĚ ČAS

Cílem tématu je upevnit znalost dětí v oblasti života stěhovavých ptáků.

VLAŠTOVIČKA

**Potkala jsem vlaštovičku,
a ona hned sputila:
„Já jsem dneska zaspala!
Měly jsme tu v osm sraz,
bude podzim, tak je čas!
V září chladné větry vanou,
zavoláme na shledanou!
Potom na jih odletíme,
na jaře zas přiletíme!“**

Oblast poznání

1/Krátce s dětmi zopakujeme to, co víme o životě ptáků, o jejich stavbě těla, ukážeme si podstatné znaky. Prohlédneme si encyklopedie, pracovat budeme s obrazovým materiélem (nemáme-li jej k dispozici, můžeme použít obrázky z internetu). Ukážeme si a pojmenujeme u nás volně žijící ptáky a jejich podstatné znaky (zobák, křídla, peří, nohy – barvu, tvar atd).
2/ Seznámíme děti s tím, že někteří ptáci u nás prezimují (sýkorky, straky, holubi a další), jiní odlétají na zimu na jih, do teplých krajů. Jmenovat budeme alespoň ty základní – vlaštovky, čápy, skřivany, jiřičky, špačky, slavíky, odlétají také některé labutě, divoké husy, kachny.
3/ S dětmi budeme hovořit o životě stěhovavých (tažných) ptáků, budeme rozvíjet kritické myšlení dětí a necháme je přemýšlet o tom, proč od nás ptáci odlétají na jih. Můžeme klást návodné otázky a společně hledat odpovědi – jak se příroda na podzim a v zimě mění? Jak se liší počasí v létě a v zimě? Čím se ptáci živí? Jaký rozdíl je ve stravě přezimujících a stěhovavých ptáků? Atd. Společně tak najdeme odpověď na otázku, proč někteří ptáci prezimují a jiní odlétají do teplých krajů – důvodem není jen nevlídné počasí a s ním spojená schopnost ptáků přizpůsobit se chladu, ale zejména nedostatek potravy. Proto někteří ptáci odlétají na jih, kde přes zimu mají lepší životní podmínky. Musí absolvovat dlouhou cestu, někteří na jih Evropy, jiní letí ještě dál, až přes moře.

Předmatematické představy

1/ Pracovat budeme s pojmy první x poslední
2/ a s pojmy daleko x blízko, dál x blíž. Na procházkách budeme odhadovat vzdálenosti – co je blíž a co dál?
2/ Nabídneme k řešení různé labyrinty – hledáme cestu, začátek a konec cesty.

Oblast řeči

- 1/ Přečteme si příběh „O poslední vlaštovce“ (autor E. Petiška). Budeme dbát na četbu s porozuměním a na zapamatování čteného textu. Zkusíme příběh zpětně vypravovat a vzpomínáme na jednotlivá zvířátka, která v něm vystupovala. Příběh je přiložen v příloze.
- 2/ Necháme děti vypravovat o tom, co všechno mohla vidět vlaštovka cestou za sluníčkem, rozvíjíme dětskou fantazii, slovní zásobu, vyjadřovací schopnosti.
- 3/ Pracujeme s popisem obrázku – můžeme zařadit i formu hry (např. předložit několik obrázků a dávat hádanky: „myslím na obrázek, na kterém je ... na který obrázek myslím?“).
- 4/ Čteme dětské říkanku na téma ptáci. Např.

Kukačka

Je to ale tulačka,
tahle naše kukačka.
tráví zimní měsíce
pěkně v teplé Africe.

Vlaštovka

Zapívala vlaštovička, že je konec léta,
Odletěla za sluníčkem do širého světa.
Odletěla za tři řeky, za veliké moře,
Křídlem na mne zamávala, mějte se tu
dobře.

Vlaštovky (Mirek Seifert)

Na drátech sedí vlaštovky,
závidí dětem aktovky,
co nosí na zádech do školy.
Tak rády by místo nich v lavicích seděly!
Na cestu dlouhou však odletět musí,

přes hory, přes moře, přes pouště,
zimu a déšť, ba i kroupy zkusí.
Na teplo proto těší se velice
v druhém svém domově –
slunečné Africe.

Na slovíčko, vlaštovičko

Vítej doma, vlaštovičko,
zastavíš se na slovíčko?
Já ti povím, jak se žilo,
když tu v zimě bylo bílo
a na střechách rampouchy

a celý kraj bez mouchy.
Ty zas řekneš, jak se létat
na výlety přes půl světa,
na výlety k pyramidám
přes moře a pohoří,
vlaštovičko, rád tě vídám,
s tebou se to švitoří!

Rozvoj estetického vnímání

- 1/ Kreslíme nebo malujeme to, co mohla vidět vlaštovka cestou do teplých krajů. Můžeme zkusit vytvořit koláž jako společnou práci více osob. Vždy dbáme na správné sezení u práce a na správné používání výtvarného materiálu – držení tužky-štětce, čistotu při práci atd. Před samotnou prací uvolníme ruku – jako motivaci můžeme použít znázornění letu ptáka („kreslíme“ oblouky do vzduchu případně na velký formát papíru)
- 2/ Zkusíme nakreslit figuru ptáka – vlaštovku, čápa.
- 4/ Seznámíme děti s písničkou „Vlaštovičko, let“ – noty a text v příloze.

5/ Zkusíme rytmické hrátky – opakování slyšeného rytmu - lze tleskat nebo „hrát“ na různé části těla, na improvizovaný bubínek, atd.

Oblast pohybová

- 1/ Zdoláváme překážky – přecházíme po lavičce, překračujeme překážky, podlézáme, využíváme balanční podložky.
- 2/ Reakce na signál – budeme hrát pohybové hry zaměřené na rychlou reakci na signál – „na hnízdečka“ (ptáci se na signál vrací do svých hnízd), „škatulata, hýbejte se“ a podobné.
- 3/ Trénovat budeme jemnou motoriku – např. hra „na zobáčky“ – budeme sbírat stužky kolíčkem na prádlo a přenášet na určené místo.

Pracovní činnosti

- 1/ Nabídneme společnou stavbu z kostek, budeme vytvářet to, co mohla vidět vlaštovka cestou na jih.
- 2/ Soustředíme se na orientaci v prostoru – hrájeme hry „Co kam patří?“, „Co se tady změnilo“
- 3/ Vystřhneme vlaštovku (přiložena šablona) a zdobíme ji mozaikou (trháme a lepíme kousky z proužků papíru).
- 3/ Upevňujeme sebeobslužné dovednosti dětí, hygienické návyky a společenské návyky při stravování.

Volné vyprávění podle povídky Eduarda Petišky jako motivace k dramatickým hrám a výtvarným činnostem

Bylo to tak:

Podzimní sluníčko přes den ještě dost hřálo, ale vlaštovky cítily, že se brzy ochladi, a to se mouchy a komáři poschovávají do kdejaké skulinky. Těžko je pak najít něco k snědku. Proto se rozhodly, že se vydají na společnou cestu do teplých krajin. Shromáždily se na telegrafních drátech a už chtěly odletět, když se ozvala vlaštovka, která seděla na konci řady.

„Počkejte, sestřičky, ještě chvíli. Ještě nám chybí vlaštovka z chalupy na stráni.“

Nejstarší vlaštovka řekla: „Dobře, počkáme, až přiletí, aby mohla odletět s námi.“

Vlaštovky čekaly, občas jedna vyletěla z řady, aby se podívala, jestli už poslední vlaštovka přilétá. Ale ani v poledne se neukázala.

„Kde jen může být?“ divily se vlaštovky. „Neměly bychom raději odletět bez ní?“

„Počkejte ještě, prosila vlaštovka sedící na konci řady.“

„Můžeme počkat jenom chvíli. Do večera musíme odletět k velkému rybníku a už je nejvyšší čas vydat se na cestu,“ rozhodla nejstarší vlaštovka.

Děti se už vracely ze školy a poslední vlaštovka stále nikde.

Poslední vlaštovka

„Doleť se podivat do chalupy na stráni, třeba se naši sestřičce něco přihodilo a potřebuje pomoc,“ řekla nejstarší vlaštovka té na konci řady. Ta odletěla k chalupě, na stráni, obletěla ji, nahledala do chléva, kde měla poslední vlaštovka hnízdo, ale i to bylo prázdné. A tak se vrátila k ostatním a sdělila, že poslední vlaštovku nenašla.

„K velkému rybníku je to daleko a kdybychom čekaly ještě, nedoletěly bychom tam,“ volaly vlaštovky. Zamávaly křídly, naposled zakroužily nad svým domovem a zamířily k rybníku.

Poslední vlaštovka o tom nevěděla. Byla ještě mladá a nezkušená. Nepoznala, že se blíží čas odletu. Poletovala nad zahradami, chytala mouchy a radovala se z teplého sluníčka. Najednou uviděla v trávě ježka.

„Kam, ježku, tak pospícháš?“ volala na něj.

Brzy bude zima a tak hledám místo, kde vych se zaříbal do listí a přečkal zimu.“

„Co to povídáš o zimě? Vždyť svítí sluníčko a komárů a much je také všude plno.“

„Možná dnes slunce hřeje naposled,“ řekl ježek, „pak už bude jen svítit, ale nebude hřát. Napadne sníh a kde já pak najdu nějaký koutek na přezimování?“

Vlaštovka ježkoví nevěřila. Letěla nad pole a uviděla křečka.

„To jsem ráda, křečku, že tě vidím. Málem bych uvěřila ježkovi, že už bude

brzy zima. Ty se vyhříváš a nikam nepc spichás. Že bude slunce ještě dlouho svít a hřát?“

„Kam bych pospíchal? Už jsem na zim dobře připravený. Nanosil jsem si do dir dost zrní, abych neměl hlad. Pro mne z mne, sníh může padat třeba dnes v noci. Vlaštovka se trochu polekala, zakroužila nad lesem a tam na samém vršku vysokého smrku seděla veverka.

„Kam letíš, vlaštovko?“ zavolala na vlaštovku.

„Ale, všichni mne straší, že bude brzy zima, tak se letím zeptat špačka. C myslíš ty, veverko?“

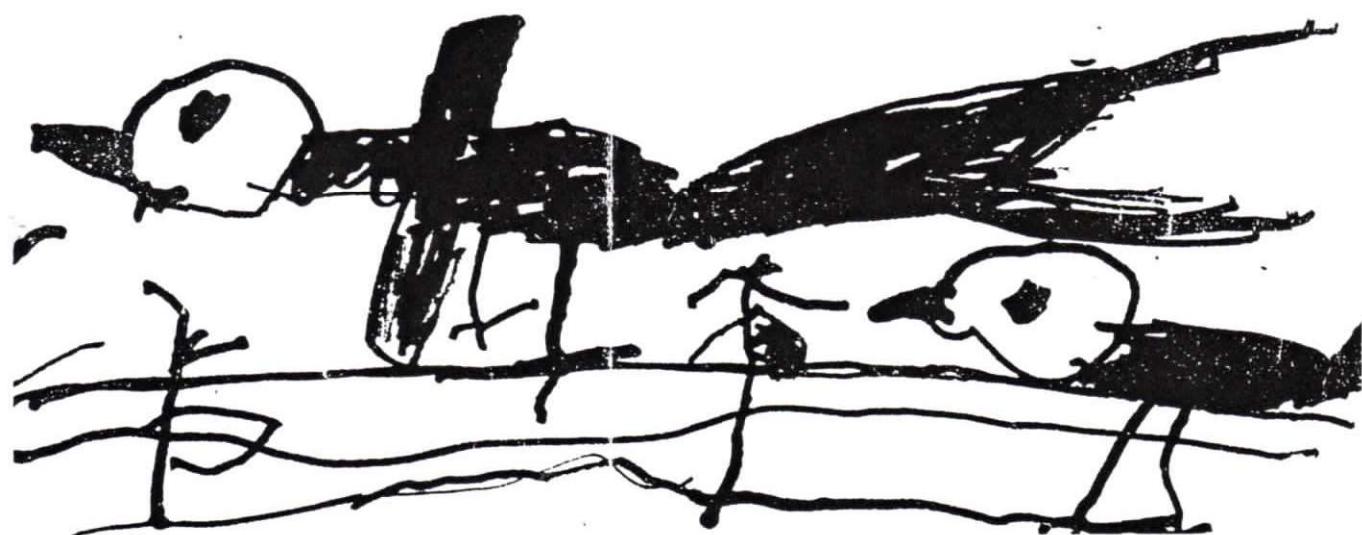
„Já mám už ve svém hnízdě plno liskových ofišků, ale raději si ještě nějak nasbíram. Zima už se opravdu bliží.“

Vlaštovka zamířila do zahrady na hrušku, kde bydlel v dřevěné budce špaček. Budka však byla prázdná. Jen na větví seděla kočka a vyhřívala se na sluníčku. Řekla vlaštovce, že už odletěl s ostatními špačky do teplých krajin.

Vlaštovka rychle zamířila za vesnici, ab našla svoje hejno, ale vlaštovky tam u nebyly.

„Tak to už jsem opravdu poslední, je jestli je ještě dohoním.“

Našla je u velkého rybníka, kde před dlouhou cestou odpočívaly. Radostně ji přivítaly, a radovaly se, že se jí nic zlého nestalo a že s nimi ráno společně odle do teplých krajin.

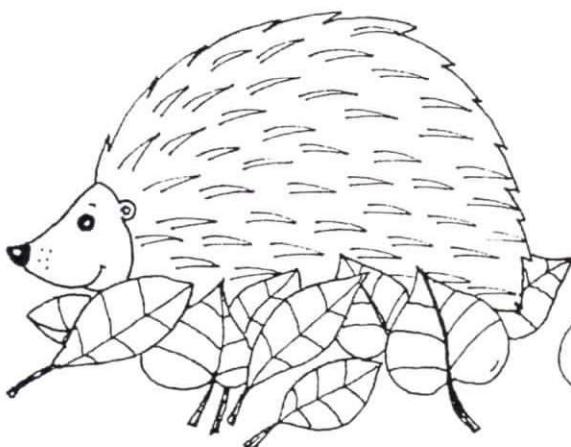
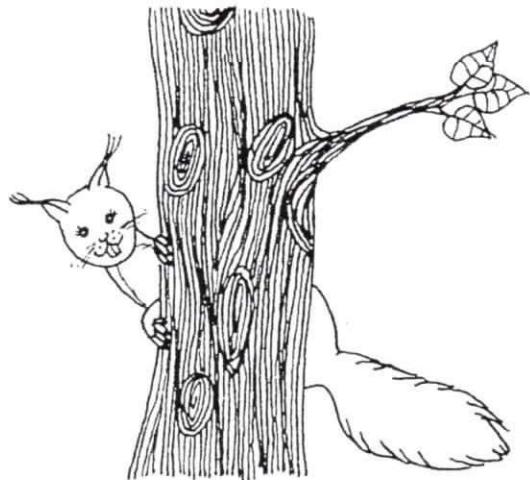
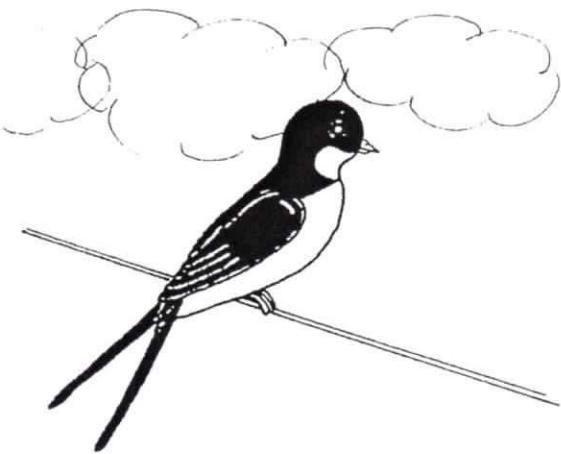

GABRIELA A MILADA PŘIKRYLOVY
HRAJEME SI : TÉMATA NA CELÝ ROK
TÉMA 3 : PODZIM NA POLI

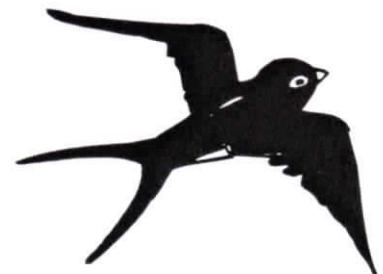

"POSLEDNÍ VLAŠTOVKA" (E. PETIŠKA)

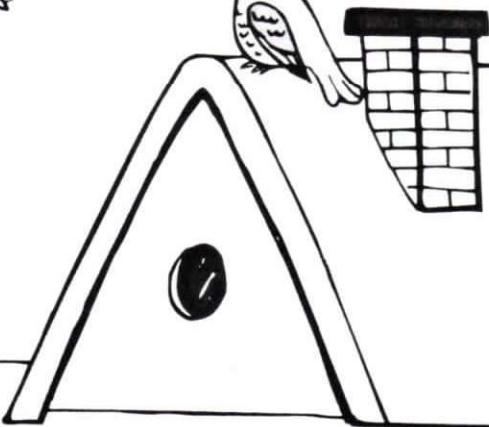
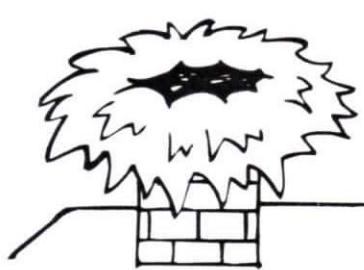
KDO BYL PRVNÍ A KDO POSLEDNÍ, KOHO VLAŠTOVKA UVIDĚLA

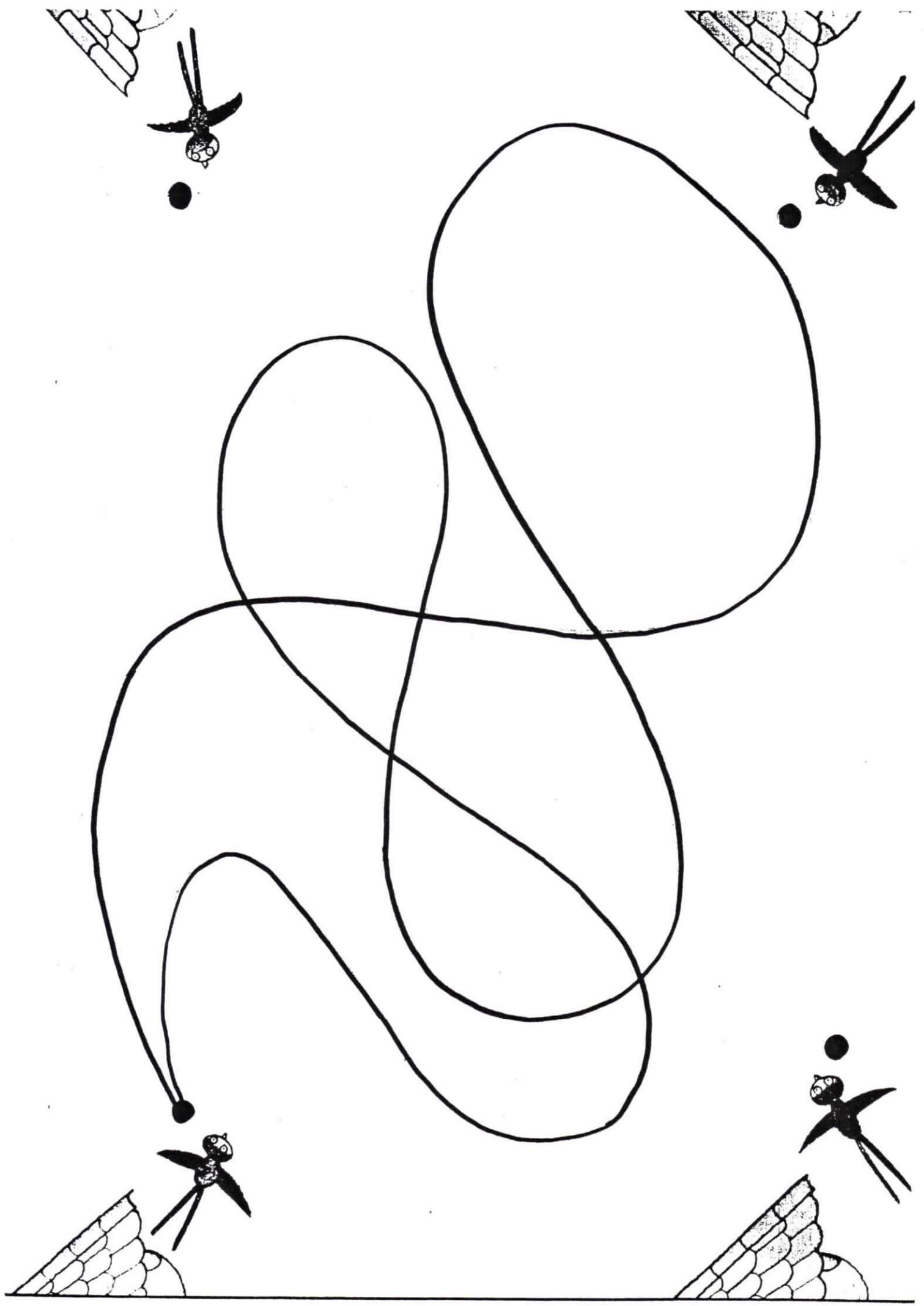
ŠŤASTNOU CESTU

KDO TO LETÍ - VZHŮRU MÍŘÍ,
ŠTĚBETÁ O CESTĚ K MOŘI?
KDO SE CHYSTÁ DO SVĚTA,
PŘED ZIMOU PRYČ ODLÉTÁ?
(stěhovaví ptáci)

- S pomocí dospělého pojmenuj všechny ptáky a urči ty, kteří na podzim odlétají do teplých krajin.
- Ty přiřaď čárku k obrázkům se sluníčkem. Kde a jak budou žít ostatní ptáčci?

NOTY JAKO VLAŠTOVKY

Malý Šimon sedí u dveří na schodečku. Hlavu si podepírá oběma dlaněmi. Pohled zasněně upírá do zelených korun stromů. Zdá se, že přemýslí. Z domu se ozývá směsice zvuků. Občasné tóny vycházející z pianina jsou hlasitě přerušovány křikem dvou dětí. Nejdřív zní chlapecký hlásek, vzápětí na to dívčí. Petříkův a Petruščin. Roční dvojčata po celý den nezavřou ústa. Šimonovo uvažování doprovází maminčin chlácholivý hlas.

„Takže tatínek je skladatel. Hm. Maminka je... vlastně taky skladatelka. Skládá ručníky a utěrky. A hlavně prádlo. Od dvojčat. Pořád se musí převlékat. Tatínek skladá písničky. Ale dnes mu to nějak nejde. Myslím, že potřebuje společnost.“

Šimon vstal a rázně vešel do pokoje. Tatínek vzhlédl od piána a povzdychl si. Jistě radostí nad malým společníkem.

Nervózně zabubnoval prstem na bílou klávesu. Nad klávesnicí ležel

rozprostřený bílý arch papíru, protkaný pěticemi notovými linek.

Šimon přistoupil blíž. „Co to píšeš, tati?“ zeptal se se zájmem.

„Právě že nic,“ sklesle odpověděl tatínek skladatel.

„Musím vymyslet písničku, víš? A každý tón pak zaznamenám jako notu mezi řádky,“ vysvětloval synovi.

„A co je to tady, na začátku, za ten klikyhák?“

„To je houslový klíč. Ten určuje, jak budou znít další tóny. V notovém záznamu máme dokonce čtyři klíče. Já si vybral houslový. Což je asi tak všechno, co jsem dneska udělal,“ zasmušile dodal tatínek.

„Tati, a proč vypadají noty jako noty? Proč nevypadají jinak? Třeba jako lidi, když je hrají lidi,“ napadlo Šimona.

Tatínek se poškrábal na bradě. Chvíli přemýšlel a pak vyhrkl: „Kdyby byli lidi noty, neměly by noty boty.“

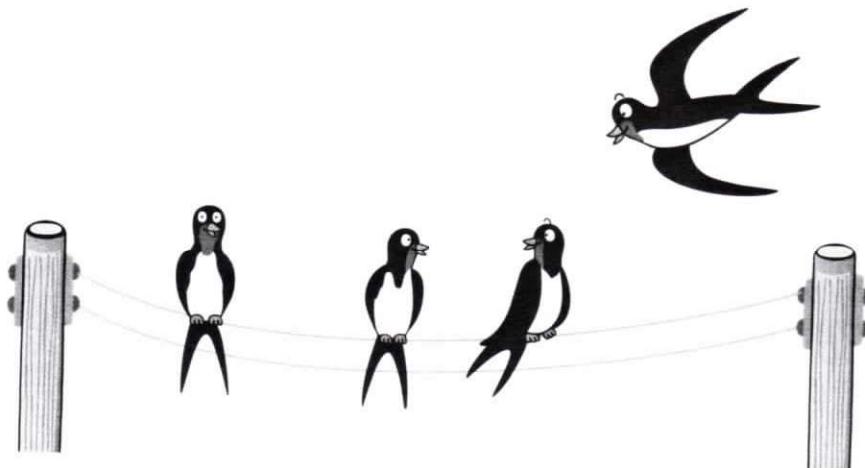
Vida, jako text k písni to docela ujde, pochválil se tatínek v duchu a pokračoval ve výuce: „Každá napsaná nota vypadá jako ležící kapka. Buďto s prázdným bříškem, nebo

s vyplněným. Někdy jí přidám nožičku, někdy ne. To podle toho, jestli se zpívá krátce, nebo dlouze.“

Ted' právě se dost dlouze ozývá Petruščino zpívání z vedlejšího pokoje. Nebo snad Petříkovo?

„Táto, naše dvojčata mají ale silný hlas, vid?“ Šimonek se ustaraně podívá na tatínka. Ten mu pohled stejně ustaraně vrací. „To tedy mají, milý brachu.“

Oba muži, malý i velký, se zahledí z okna, do uklidňující zeleně zahrady. Mezi starými dřevěnými sloupy usedají na telegrafní dráty vlaštovičky. Pomalu se chystají k odletu do teplých krajů. Černí ptáčci s bílým bříškem patří mezi tažné ptactvo, přezimují kdesi daleko, na jihu. A jako poslové jara se po zimě vracejí zpátky domů.

„Podívej, že vypadají jako noty na řádcích?“ zasměje se Šimon.

Táta si narovná brýle na nose a se zájmem pohlédne na hřadující vlaštovky. Opravdu! Hudební skladatel jenom tak, pro legraci, zkušeně přečte noty – vlaštovky. Polohlasně si brumlá podle sedících ptáků. K neuvěření! Píseň dává smysl!

Tatínek si už nevšímá ani Šimona, ani křiku dvojčat. Energicky zapisuje do prázdných řádků nad klavírem přesnou polohu sedících vlaštovek. Po chvíli přilétne ještě jedna opozdilá. Ostatní sebou zavrtí, popolétnou. Jejich pozice se zase změní. A tátka opisuje a opisuje. Konečně se arch zaplní.

Skladatel s ulehčením odhodí tužku. Pak prsty obou rukou prohrábne černobílé klávesy. Pokojem se line lehouneká melodie. Plná trylků i táhlých tónů. Plná smutku z končícího léta, ale i naděje z jara příštího. Šimon se zaposlouchal. I dvojčata rázem ztichla. Možná také poslouchají, možná usnula. Ted' může konečně začít skládat i maminka. Ručníky, utěrky, prádlo...